

ДО ІСТОРІЇ ОГІЄНКІВСЬКОГО РУХУ

УДК 930.1:[001(477)(092):082.2]

О. М. Завальнюк

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОГІЄНКІАНА В КАМ'ЯНЦІ-ПОДІЛЬСЬКОМУ: ЩЕДРИЙ ДЕСЯТИЛІТНІЙ УЖИНОК. (ОГЛЯД НАУКОВОЇ ЗБІРКИ «ІВАН ОГІЄНКО І СУЧАСНА НАУКА ТА ОСВІТА» 2003-2012 РР.)

Висвітлюється основний зміст дев'яти випусків збірника статей, присвячених ролі і місцю Івана Огієнка у державотворчому, культурному, освітньому, науковому і духовному житті на різних етапах розвитку української спільноти.

Ключові слова: Іван Огієнко, науковий збірник, статті, автори, проблематика.

Помітною подією наукового життя України на початку ХХІ ст. стало заснування Кам'янець-Подільським державним університетом (нині – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка) періодичної наукової збірки «Іван Огієнко і сучасна наука та освіта». Її ідея народилася серед науковців вишу, які в часи державної незалежності України дістали змогу працювати з колись засекреченими архівами і недоступними працями плеяди українських діячів та вважали невідкладним завданням зорганізувати зусилля всіх зацікавлених дослідників і сприяти їх діяльності, спрямованій на отримання і поширення в науковому середовищі, широкій громадськості більш ґрунтовних знань про одного із найбільш яскравих представників національного відродження революційної доби 1917-1920 рр., вченого, державотворця, церковного і громадського діяча, невтомного захисника і поширювача української ідеї в світі Івана Огієнка.

Метою цієї збірки наукових праць, як наголосила 2003 р. його відповідальний редактор, голова Всеукраїнського товариства Івана Огієнка, лауреат премії Івана Огієнка, професор Євгенія Сохаська, є продовження дослідження творчої спадщини Івана Огієнка, її рецепції в українській громадсько-політичній, культурологічній, освітньо-педагогічній та філологічній думці ХХ-ХХІ ст. [1]. Для досягнення цього відома в колах українознавців вчена і талановита організаторка, спираючись на досвід проведення двох всеукраїнських наукових огієнківських конференцій (1992, 1997 рр.) та напрацювання Центру огієнкознавства, який працює в університеті під її керуванням, оперативно розв'язала питання автури збірки, залучивши до неї упродовж всього періоду одного дійсного члена НАН України, 30 докторів, 58 кандидатів наук, кількох письменників, церковних діячів, журналістів, десятки докторантів, аспірантів, молодих викладачів, учителів, краєзнавців, студентів-старшокурсників, які представляють наукові центри і осередки України (Київ, Харків, Львів,

Кам'янець-Подільський, Тернопіль, Вінниця, Хмельницький, Житомир, Чернігів, Кіровоград, Черкаси, Полтава, Луганськ, Івано-Франківськ, Чернівці, Дрогобич, Суми, Рівне, Острог, Ніжин, Кривий Ріг, Брусилів), а також і зарубіжжя (Варшава, Краків, Люблін, Ольштин – Польща; Париж – Франція; Вінніпег, Торонто, Саскатунь – Канада). Тож можна вважати, що це видання є всеукраїнським з міжнародною складовою.

У дев'яти опублікованих Кам'янець-Подільським національним університетом імені Івана Огієнка випусках збірки, які відкриваються переднім словом відповідального редактора, представлено майже 400 матеріалів, понад 70 відсотків яких є авторським внеском в огієнкіану (решта припадає на передрук праць І.І. Огієнка, уривки із сучасного художнього твору про цього діяча, хроніку огієнківського руху в Україні, документи, пов'язані з діяльністю Всеукраїнського товариства Івана Огієнка, відгуки, рецензії, спогади, ювілейні матеріали, інтерв'ю, некрологи тощо). Усі вони згруповані за різними рубриками, які змінювалися упродовж десятиліття («Огієнкознавство як наукова проблема», «Іван Огієнко й проблеми української духовності», «Іван Огієнко – державник, філолог і культуролог», «Іван Огієнко – мовознавець і літературознавець», «Іван Огієнко і сучасна гуманітарна наука», «Іван Огієнко – філософ, релігійний діяч», «Іван Огієнко і проблеми національного виховання на сучасному етапі», «Іван Огієнко і предтечі національного відродження», «Сучасники Івана Огієнка, їх вклад у розбудову української держави», «Сучасники Івана Огієнка, їх вклад у розвиток української духовності», «Іван Огієнко й проблеми сучасного життя України: політологічний й культурологічний виміри», «Постать і творча спадщина Івана Огієнка в сучасній інтерпретації», «До створення наукової біографії Івана Огієнка», «На допомогу вчителю» та ін.).

Характеризуючи вітчизняне огієнкознавство на початку XXI ст., доктор історичних наук, професор І.І. Тюрменко зазначила, що, починаючи з середини 1990-х рр., в Україні спостерігався сплеск наукових праць, присвячених Івану Огієнку, який дослідниця назвала «огієнкознавчим бумом», що стався, на її думку, «у свідомості не лише науковців, а й на рівні побутового мислення пересічного громадянина. Попит на огієнкознавчу тематику визначався потребами суспільної думки» [2, с.5]. Визначаючи основні напрямки наступних досліджень, авторка застерегла як від захоплення «смаженими фактами» біографії Огієнка з метою піару, так і міфологізації його образу, що негативно позначається на сприйманні цієї постаті, шкодить історичній правді. Основним методологічним завданням дослідників, які працюють в царині огієнкознавства, І.І. Тюрменко вважає «застосування нових методик, цілісність та інтегрованість у зображенні постаті І. Огієнка, залучення нових джерельних матеріалів, широке використання його наукових праць, актуалізація його ідей у контексті сучасних процесів українського державотворення» [2, с.9]. Зауважимо, що ці настанови відомої дослідниці стосуються і частини опублікованих у збірці статей, залишаються вповні актуальними і для сьогодення.

Серед вміщених у виданні авторських матеріалів привертають увагу ті, які присвячені вітчизняному і еміграційному періодам життєвого шляху І.І. Огієнка і певною мірою розширюють фактографічне поле біографії, об'єктивно розставляють акценти у відповідних біографічних (епістолярних) джерелах (І. Верстюк [3], Я.О. Поліщук [4], В.П. Мацько [5], О.М. Завальнюк [6; 7], О.Б. Комарницький [8], В. Кислий [9], Г. Купріянович [10: передрук], Є.І. Сохацька [11]). Крім того, автори дослідили його організаційні, творчі, видавничі, життєві зв'язки з широким колом українських діячів та батьківщини та в еміграції. Йдеться, зокрема, про І.Г. Сливку, Ю.Й. Сіциньського, І. Липу та Ю. Липу, А. Шентицького, Б.-І. Антонича, А. Чайковського, Ю.Б. Кошельняка, В.Г. Щурата, Н. Королеву (В.С. Прокопчук, А.М. Трембіцький, Є.І. Сохацька, І.М. Преловська, М.О. Лещкін, Б.А. Виханський,

І.І. Тюрменко) [12-20], членами товариства «Волинь» (І.І. Тюрменко, Н. Шаварська) [21; 22]. Ці публікації поповнили низку праць, на базі яких мало б появи-тись ґрунтовне наукове біографічне дослідження про великого українця.

Значну увагу автори приділили політичним поглядам (В.С.Лозовий) [23], а також державотворчій роботі І.І. Огієнка (В.П. Ляхощкий) [24], зокрема гуманітарним засадам побудови незалежної Української держави [25], ідеям соборності у його творчій спадщині (М.І. Слободян) [26], зусиллям, спрямованими на організацію матеріальної допомоги українським інституціям і громадянам УНР за польського адміністрування на Поділлі з середини листопада 1919 до 8 липня 1920 рр. З'ясовано регіональний аспект освітньої політики УНР за міністра І.І. Огієнка (Л.Ю. Памірська) [27], а також розв'язання ним проблеми фінансування першого вишу в подільському регіоні та підтримки різних шкільних закладів у його центрі (О.М. Завальнюк) [28-30]; Огієнкову діяльність та її вивчення на ниві творення національної вищої освіти в Україні, зокрема щодо за-снування та функціонування Кам'янець-Подільського державного українського університету (О.М. Кравчук, Н.М. Мельник, О.М. Завальнюк, М. Памірський) [31- 35], бібліотечного підрозділу цього вишу (В.С. Прокопчук) [36], сприяння пам'яткоохоронній справі на Поділлі в умовах бездумного нищення пам'яток історії, архітектури і культури, цінних архівних колекцій (І.О. Старенький) [37].

Чимало статей (І. Верстюк, В.С. Лозовий, І.М. Преловський, О.В. Огірко, Л.І. Бондарчук, А.М. Трембіцький, Л.М. Марчук, Г.М. Сагач, А.І. Шинкарюк, Є.І. Сохацька, Р. Єринюк, Н.М. Огієнко) присвячено церковній (митрополічій) діяльності І.І. Огієнка, питанням особливостей його перекладу та використання Святого Письма, гомілетики, іконопочитання, релігійного просвітництва, церковних послань, духовним настановам митрополита [3; 38-49], аналізу української культури у вимірі православної концепції Іларіона (І.І. Тюрменко) [50], Огієнкових праць з історії українського культурного життя, передусім його ранньому і найбільш резонансному дослідженню «Українська культура» (В.П. Ляхощкий) [51], з друкарства (Ю. Малихін, Н.І. Черниш, Н.П. Шеремета, М.С. Тимошок) [52-55] та оцінка заслуг І.І. Огієнка в царині культури українськомовною пресою в США (А.М. Трембіцький) [56].

Більша частина опублікованих авторських матеріалів має мовно-літературний характер і пов'язана з багатьма аспектами відповідної наукової діяльності І.І. Огієнка та його філологічної спадщини. Привертають увагу розвідки про місце вченого у розв'язанні сучасних національно-мовних проблем (В.П. Ляхощкий, Л.Л. Ляхощка) [57], Огієнкове сприймання мови у духовному, етнокультурному і лінгводидактичному контекстах (А.О. Євграфова, Л.В. Мужеловська) [58; 59], богословсько-лінгвістична концепція вченого (М.О. Лещкін) [60], поліваріантність української літературної мови у цьому контексті (Н.П. Шеремета) [61].

Цілісне бачення постаті І.І. Огієнка як філолога-україніста запропонувала Л.І. Бондарчук [62], з'ясуванням ним потенціалу рідної мови для формування освітнього простору в окремо взятому навчальному закладі Т.Й. Франчук [63], українознавчу термінологію в його мовознавчій спадщині висвітлили І. Дроздова, Л.М. Марчук [64; 65], окремі філологічні праці вченого або їх групу досліджували М. Паночко, М. Паночко, С. П'яківська, Н.Б. Ладинак, В.В. Лизанчук [66-69], стильові особливості Огієнкових текстів – О.О. Чехівський, О.М. Мозолок, Л.В. Мужеловська [70-72], їх лексикографію – А.О. Євграфова, Б.О. Коваленко, Н.Д. Коваленко, О.М. Мозолок [73-75]. Л.В. Мужеловську зацікавили з'ясовані вченим орфографічні норми, запропоновані Мелетієм Сморницьким [76], С. Демчука – оцінка І.І. Огієнком українського правопису 1929 р. [77], А.М. Кононенка – погляди вченого на речення [78].

Науковці проаналізували також діалектологічні студії вченого і популяризацію ним відповідних досліджень в періодиці (Н.Д. Коваленко, О.М. Мо-

золюк) [79-81]. Заслужують на увагу словничок епітетів мови І.І. Огієнка, укладений Н.Д. Коваленко [82], та інтерпретація С.І. Болтвіцем запропонованих Огієнком підходів щодо вивчення української мови у школі [83].

Статті літературознавчого характеру привертають увагу своє тематично різноманітністю. Спробу порівняльного аналізу Огієнкового і Франкового бачення «Слова про Ігорів похід» зробила Н.В. Лютко [84]. Шевченкіану Івана Огієнка глибоко проаналізували Є.І. Сохацька і І.В. Братусь [85; 86], його поетичні твори стали предметом аналізу М.С. Тимошика, Т.І. Воротняк і В.Ф. Погребеника [87-89].

Важливу складову огієнкіани становлять статті педагогів. Вони розкрили різні аспекти майстерності вченого як лектора (Т.Й. Франчук) [90], звернули увагу на його педагогічний доробок через призму провідних тенденцій у розвитку вітчизняної університетської освіти (Т.Й. Франчук) [91], на використання педагогічної спадщини І.І. Огієнка для розвитку громадянської свідомості учнів (Е.І. Федорчук) [92], глибокого усвідомлення ролі учителя і його професійного зростання (Л. Литвинюк, І.П. Дроздова) [93; 94], виховання дорослих (Л.Л. Ляхощка) [95], родинного виховання (В.М. Лисак) [96], формування гуманної особистості (Т.П. Москвіна) [97], національно-патріотичного виховання (М.І. Слободян, Т.П. Москвіна) [98; 99], позакласної роботи з учнями (Л. Федорович) [100] тощо.

Науковці не обійшли увагою філософського бачення І.І. Огієнком людини (Ю.П. Продан) [101], його внесок в українську етнографію і фольклористику (Г.К. Медведчук) [102], краєзнавство (М.С. Тимошик, В. Огієнко, М.С. Поліщук) [103-105], висвітлили боротьбу проти русифікаторської політики в Україні (Є.І. Сохацька) [106], а також про долю Огієнкового університету за радянської доби (О.Б. Комарницький) [107].

Чимало статей (а їх десятки) прямо не розкривають життєвий чи творчий шлях державотворця, вченого, літератора, церковного діяча, утім мають дотичний характер, базуючись на його наукових ідеях, концепціях, суспільно-політичних і релігійних поглядах, величезній багатогранній спадщині, а тому цілком узгоджуються із вектором збірки, доречно вписуються у той унікальний, різноманітний, змістовний контекст, який сповнений іменем, чином, вірою та духом величного українця і нині продовжує вірно служити невмирущій українській справі.

Маючи намір прислужитися навчально-виховному процесу в сучасній українській школі, редколегія розмістила огієнкознавчі дослідження Є.І. Сохацької [108], В.А. і О.В. Качканів [109], П.Ф. Гарачука [110], О.М. Завальнюка [111], адресовані учителям-гуманітаріям для розширення меж сприймання постаті І.І.Огієнка, використання публікацій у повсякденній шкільній роботі. Цій же меті слугують і Огієнкові афоризми і сентенції вченого (митрополита), вміщені в одному із випусків [112].

Для більш ґрунтовного і об'єктивного пізнання наукового доробку І.І. Огієнка важливе значення мають опубліковані у збірці невеликі за обсягом праці (наукові, літературно-поетичні), проповіді й промови самого вченого (митрополита), які появилися під час його життя в еміграції і були невідомі в Україні. Йдеться, зокрема, про такі твори, як «Українська Пересопницька Євангелія 1556 р.» [113], «Трьохсотліття Переяславської ради (1654-1954)» [114], «Бережімо свою рідну мову і пильно навчаймося її!». (Лист до Інституту Св. Івана Хрестителя в Едмонтоні і до всієї української молоді) [115], «Ритмічність біблійної мови» [116], «Навчаймо дітей своїх української мови! (Проповіді)» [117], «Заповіт Україні про православну віру гетьмана Івана Мазепи. (Історична довідка)» [118], «Усі молимося за Тараса Шевченка!» [119], «Вірний син українського народу!» [120], «Гарасе, орле сизокрилий! Вінок на ступені пам'ятника» [121], «Не можу мовчати!» [122], «Наша найперша справа» [123], «Духівництво на засланні в Сибіру» [124], «Memento mori» наші

могили» [125], «Бережімо свої рідні традиції. Христос рождається» [126], «Інфляція людини» [127], «У муках конання. Денник зболілої душі. (Поєма)» [128], «Юнацькі щасливі літа. (Поєзії. Спогади)» [129].

У виданні також подано здебільшого короткі спогади-замальовки про самого І.І. Огієнка та його рід (в основному передруки), залишені людьми, які близько знали його (В. Огієнко [130], І.Г. Сливкою [131], В.В. Огієнко-Смирновою [132], А. Фігуль-Ралько [133], К. Василів-Сидоренко [134], О. Кравченком [135]).

Багатий фактичний матеріал, поданий Є.І. Сохацькою, М.С. Тимошиком, Л.І. Бондарчук, В.С. Прокопчуком, М.С. Поліщуком, В.П. Ляхощьким та ін., розповідає про розвій огієнківського руху в Україні ХХІ ст., засвідчує про велику повагу до І.І. Огієнка в різних регіонах нашої держави, особливо під час святкування 125-річчя від дня його народження, та найбільше стверджує вірність патріотичної частини суспільства українській ідеї і справі.

Особливим пафосом сповнені тексти промов лауреатів Всеукраїнської премії Івана Огієнка – Я.О. Поліщука [136], О.М. Завальною [137], Д.В. Степовика [138], П.Ю. Сауха [139], М. Степаненка [140], В. Погребеника [141], П. Мовчана [142]. Цей ряд доповнюють вміщені промови М.С. Тимошика та Є.І. Сохацької під час відкриття меморіального скульптурного знаку, присвяченого Кам'янець-Подільському державному українському університету в ході святкування його 90-річчя 22 жовтня 2008 р. Один із лауреатів наголосив, що «авангардну роль в поборенні неправди [про І.І. Огієнка. – Авт.] відіграють наші вчені... Слово правди, вміло підперте незаперечними науковими аргументами, руйнувало сфабриковані штампи, розвидніло наше національне світобачення і світосприймання, де у всій приваблювальній величї поставав один із найбільших українців усіх часів – Іван Огієнко» [137, с.325].

Окремі відгуки, опубліковані у збірнику, переконливо засвідчують, що наукова громадськість сприйняла його появу цілком схвально, стверджуючи, наприклад що «статті, присвячені Івану Огієнку, мають новаторський та пошуковий характер, відповідають сучасному рівневі української науки; «видно безперечний поступ, огієнкознавство розширюється і зміцнюється»; радує «і широка тематика статей... і авторитетна автура, і величезний масив нового фактичного матеріалу та оригінальність висновків...»; збірник «дуже сподобався – і змістом, і оформленням, і загальною ідеєю» [143, с.322, 323, 326]. Тож, попри ті складнощі, які нині не сприяють успішному здійсненню нових і давніх науково-видавничих проєктів, нелегку, але разом з тим і таку потрібну роботу із продовження цього видання варто не припиняти заради глибшого пізнання світу І.І. Огієнка, з'ясування його впливу на різноманітні культурні, наукові й духовні процеси, як за життя, так і в наші дні, коли в умовах всепоглинаючих глобалізаційних процесів без Огієнкового запального слова, Огієнкового незламного духу, Огієнкового самостверджувального і повчального прикладу служіння національній спільноті український світ може чимало втратити.

Отож, упродовж 2003-2012 рр. огієнкіана у Кам'янці-Подільському пов'язана з науковим збірником «Іван Огієнко і сучасна наука та освіта» історико-філологічного профілю (вийшло 9 випусків), у якому представлені різноманітні, різновартісні, переважно нові дослідницькі, а також мемуарні матеріали про І.І. Огієнка, що дають змогу сприймати цю унікальну постать у нових горизонтах пізнання, ширших історичних, мовно-літературних, філософських, духовно-церковних та інших аспектах, із залученням досі маловідомих і невідомих для загалу матеріалів. Неабияку цінність мають хронікально-інформаційні матеріали про огієнківський рух в Україні, низка праць самого вченого і митрополита Української Греко-Православної Церкви в Канаді. Усі вони ретено узяті концентровано наповнюють цей напрям гуманітарних знань об'єктивною і цінною інформацією, цікавими авторськими вирішеннями і знахідками, новими знаннями, а поде-

куди й відкриттями, за що автори й видавці заслуговують високої оцінки, всіякого заохочення і побажання дальшого, невпинного руху вперед в ім'я науки, історичної справедливості, національного розвою та активного сприяння вихованню нових поколінь українців, які краще знатимуть і шануватимуть І.І. Огієнка.

Тож нехай і надалі уризоманітнюється і збагачується ця наукова збірка, процвітає її невтомна вдохновителька, нехай єднає усіх, хто досліджує і продовжує пізнавати наукову і духовну спадщину одного із великих діячів української історії, науки і церкви, нехай більше з'являється у неї молода, цікава автура і зростає її (збірки) справедливе визнання у наукових і широких громадських колах. Многая, многая, многая літа!

Список використаних джерел:

1. Сохацька Є. Передне слово / Є.Сохацька // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта : наук. збірник. Серія історична та філологічна. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, 2003. – Вип. I. – С. 3. (Далі – Іван Огієнко..., рік, № вип., стор.)
2. Тюрменко І.І. Сучасне вітчизняне огієнкознавство: парадигма розвитку та перспективи досліджень / І.І. Тюрменко // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 4-10.
3. Верстюк І. Універсальність постаті митрополита Іларіона (Івана Огієнка) / І. Верстюк // Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 15-41.
4. Поліщук Я.О. Семінар професора Володимира Перетія та початки наукової діяльності Івана Огієнка / Я.О. Поліщук // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 86-93.
5. Мацько В.П. Науково-педагогічна діяльність Івана Огієнка: київський період / В.П. Мацько // Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 178-188.
6. Завальнюк О.М. Біографія Івана Огієнка за українськими часописами 1918-1919 рр. / О.М. Завальнюк // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 93-100.
7. Завальнюк О.М. Іван Огієнко і Кам'янець-Подільська університетська гімназія для дорослих (1918-1920 рр.) / О.М. Завальнюк // Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 148-155.
8. Комарніцький О.Б. Брусилів – рідне містечко Івана Огієнка – напередодні і в добу Української революції 1917-1920 рр. / О.Б.Комарніцький // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 101-108.
9. Кислий В. Невідомий епізод із львівського періоду життя Івана Огієнка / В. Кислий // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 341-344.
10. Купріянович Г. Варшавський період у житті та діяльності Івана Огієнка (1926-1940 рр.) (ж-л «Віра й Культура» (Вінніпер). – 2008-2010. – Ч. 15. – С. 158-201) / Г. Купріянович // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VIII. – С. 92-135.
11. Сохацька Є.І. «Не гнись під ударами обуха...». (Штрихи до життєпису Івана Огієнка за сторінками його перших канадських видань) / Є.І. Сохацька // Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 148-155.
12. Прокопчук В.С. Іван Григорович Сливка: подвижництво у творенні бібліотеки Кам'янець-Подільського державного українського університету / І.Г. Сливка // Іван Огієнко... (2009). – Вип. VI. – С. 191-200.
13. Трембіцький А. І. Огієнко та Є.Сіцинський – чільні діячі Подільського Товариства Українського Червоного Хреста / А. Трембіцький // Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 259-267.
14. Сохацька Є.І. Іван Огієнко у зв'язку з Іваном та Юрієм Липами / Є.І. Сохацька // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 253-257.
15. Преловська І.М. Листування Івана Огієнка (митрополита Іларіона) з митрополитом Греко-Католицької Церкви Андрєм Шептицьким / І.М. Преловська // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 183-196.
16. Лецькін М.О. Сонячний поет Богдан-Ігор Антонич (письменники на життєвому шляху Івана Огієнка) / М.О. Лецькін // Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 162-167.

17. Виханський Б.А. Світ взаємин Івана Огієнка і Андрія Чайковського (за матеріалами листування) / Б.А. Виханський // Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 167-173.
18. Лецкін М.О. Прометейів вогонь національних і людських ідеалів (взаємини Івана Огієнка та Юрія Кошельяка) / М.О. Лецкін // Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 93-97.
19. Лецкін М.О. «Благословенная давно, цвісти ти мусиш, Україно!». (Письменники на життєвому шляху Івана Огієнка: Василь Щурат) / М.О. Лецкін // Іван Огієнка... (2010). – Вип. VII. – С. 110-114.
20. Тюрменко І.І. Наталена Королева та її сучасники: Іван Огієнко, Олександр Кошиць, Василь Королів-Старий (за матеріалами канадських архівів) / І.І. Тюрменко // Іван Огієнко ... (2006). – Вип. III. – С. 181-193.
21. Тюрменко І.І. Митрополит Іларіон і Товариство «Волинь» / І.І. Тюрменко // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 292-298.
22. Шаварська Н. Митрополит Іларіон: Товариство «Волинь» та Інститут дослідів Волині / Н. Шаварська // Іван Огієнко... (2003). – Вип. I. – С. 86-89.
23. Лозовий В.С. Іван Огієнко і діяльність легальної опозиції соціалістичного уряду УНР у кам'янецьку добу Директорії / В.С. Лозовий // Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 166-173.
24. Ляхощкий В.П. З Україною в серці (Симон Петлюра та Іван Огієнко – праведники нації, подвижники духовного ренесансу, будівничі державності) / В.П. Ляхощкий // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 119-138.
25. Матяшук В.П. І.Огієнко: гуманітарні засади побудови незалежної української держави / В.П. Матяшук // Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 226-230.
26. Слободян М.І. Ідея соборності України у творчій спадщині Івана Огієнка (митрополита Іларіона) / М.І. Слободян, І.Д. Васильків // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 40-47.
27. Памірська Л.Ю. Мовна освіта представників національних меншин Волині поч. XX ст. у контексті політики міністра освіти Івана Огієнка / Л.Ю. Памірська // Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 229-234.
28. Завальнюк О.М. І.І.Огієнко: турбота про українські інституції та громадян УНР за польського адміністрування на Поділлі (листопад 1919-липень 1920 рр.) / О.М. Завальнюк // Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 16-27.
29. Завальнюк О.М. Роль І.І. Огієнка у вирішенні проблеми фінансування Кам'янець-Подільського державного українського університету (1918-1920 рр.) / О.М. Завальнюк // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 49-59.
30. Завальнюк О.М. І.І. Огієнко і шкільні заклади Кам'янець-Подільського: взаємини і співпраця на ниві національного відродження (1918-1920 рр.) / О.М. Завальнюк // Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 12-20.
31. Кравчук О.М. Заснування Кам'янець-Подільського державного українського університету (1918 р.). Спогади В. Приходька / О.М. Кравчук, Н.М. Мельник // Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 86-91.
32. Завальнюк О. І.І. Огієнко і становлення української вищої школи (березень 1917-квітень 1918 рр.) / О.М. Завальнюк // Іван Огієнко... (2003). – Вип. I. – С. 4-13.
33. Памірський М. Кам'янець-Подільський у житті Івана Огієнка / М. Памірський // Іван Огієнко... (2003). – Вип. I. – С. 193-195.
34. Завальнюк О.М. Дослідження діяльності Івана Огієнка на посаді ректора Кам'янець-Подільського державного українського університету / О.М. Завальнюк // Іван Огієнко ... (2009). – Вип. VI. – С. 30-42.
35. Завальнюк О.М. Іван Огієнко – творець національної освіти в Україні, фундатор і ректор Кам'янець-Подільського державного українського університету / О.М. Завальнюк // Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 297-321.
36. Прокопчук В.С. Бібліотечні погляди І.І.Огієнка і втілення ним їх у практику бібліотечного будівництва в Україні та західній діаспорі / В.С. Прокопчук // Іван Огієнко ... (2011). – Вип. VIII. – С. 247-257.

37. Старенький І.О. Пам'яткоохоронна діяльність І.О.Огієнка на Поділлі / І.О. Старенький // Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 178-185.
38. Лозовий В.С. Діяльність І.Огієнка щодо українізації церкви в добу Директорії УНР (1919-1920 рр.) / В.С. Лозовий // Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 114-118.
39. Преловська І.М. Розбудова Української Греко-Православної Церкви в Канаді за митрополита Іларіона (Івана Огієнка) (1951-1972) / І.М. Преловська // Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 141-153.
40. Огірко О.В. Митрополит Іван Огієнко як перекладач Святого Письма / О.В. Огірко // Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 91-100.
41. Бондарчук Л.І. На шляхах духовного визволення рідного народу (особливість стилю перекладу «Біблії» І. Огієнка) / Л.І. Бондарчук // Іван Огієнко... (2009). – Вип. VI. – С. 14-20.
42. Трембiцький А.М. Володимир Січинський про переклад Біблії Іваном Огієнком / А.М. Трембiцький // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 286-292.
43. Марчук Л.М. Сучасники про стиль перекладу Біблії Іваном Огієнком (за матеріалами часопису «Віра й культура», Вінніпег) / Л.М. Марчук // Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 97-105.
44. Козак Р.В. Дух божого слова у біблійних афоризмах (на матеріалі Святого Письма у перекладі Івана Огієнка) / Р.В. Козак, Д.В. Гурська // Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 103-110.
45. Сагач Г.М. Гомілетика Івана Огієнка і сучасність / Г.М. Сагач // Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 5-13.
46. Шинкарьок А.І. Погляди І.Огієнка на іконопочитання та мистецтво іконопису (за матеріалами монографії «Інокоборство») / А.І. Шинкарьок // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 82-85.
47. Сохацька Є.І. Релігійно-просвітительська діяльність митрополита Іларіона (Івана Огієнка) перших канадських років (1947-1953) / Є.І. Сохацька // Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 88-102.
48. Сринюк Р. Церковні послання митрополита Іларіона (Огієнка) канадського періоду (1947-1972 рр.) / Р. Сринюк // Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 41-62.
49. Огієнко Н.М. Духовні настанови митрополита Іларіона в контексті сучасності / Н.М. Огієнко // Іван Огієнко... (2009). – Вип. VI. – С. 130-133.
50. Тюрменко І.І. Українська культура у вимірі православної концепції митрополита Іларіона / І.І. Тюрменко // Іван Огієнко... (2009). – Вип. VI. – С. 245-254.
51. Ляхоцький В. Дискусія навколо книжки І.Огієнка «Українська культура» та розмежування протиборних доктрин у духовному поступі українського народу (до 85-річчя від дня першої публікації) / В. Ляхоцький // Іван Огієнко... (2003). – Вип. I. – С. 26-42.
52. Малихін Ю. Іван Огієнко про книгодрукування на Житомирщині / Ю. Малихін // Іван Огієнко... (2003). – Вип. I. – С. 61-62.
53. Черниш Н.І. Погляди І. Свенціцького та І. Огієнка на витоки українського друкарства / Н.І. Черниш // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 48-56.
54. Шеремета Н.П. Українське друкарство у студіях Івана Огієнка / Н.П. Шеремета // Іван Огієнко... (2006). – Вип. III. – С. 37-44.
55. Тимошик М.С. Знову про початки українського друкарства: до проблеми ствердження наукової концепції Івана Огієнка щодо витоків та етапів розвитку національного книгтоворення / М.С. Тимошик // Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 185-192.
56. Трембiцький А.М. Часопис «Свобода» (Нью-Йорк) про великі заслуги Івана Огієнка для української культури / А.М. Трембiцький // Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 192-197.
57. Ляхоцький В.П. Іван Огієнко і сучасні національно-мовні проблеми / В.П. Ляхоцький, Л.Л. Ляхоцька // Іван Огієнко... (2006). – Вип. III. – С. 106-114.
58. Євграфова А. Огієнко про мову як вияв духовності українського народу / А. Євграфова // Іван Огієнко... (2003). – Вип. I. – С. 106-110.

59. Мужеловська Л.В. Духовний, етнокультурний і лінгводидактичний потенціал рідної мови в концепції Івана Огієнка / Л.В. Мужеловська // Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 196-200.
60. Лецькін М.О. «Віра народу – у мові його» (богословсько-лінгвістична концепція Івана Огієнка) / М.О. Лецькін // Іван Огієнко... (2006). – Вип. III. – С. 118-123.
61. Шеремета Н. Історія поліваріантності української літературної мови у лінгвістичній концепції Івана Огієнка / Н. Шеремета // Іван Огієнко... (2003). – Вип. I. – С. 112-120.
62. Бондарчук Л.І. Іван Огієнко – учений українціст: погляд через призму сучасності / Л.І. Бондарчук // Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 1920-195.
63. Франчук Т.Й. І.Огієнко про потенціал рідної мови щодо формування цілісного освітнього простору в навчальному закладі / Т.Й. Франчук, О.В. Клімчук // Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 62-65.
64. Дроздова І. Про деякі питання української термінології в мовознавчій спадщині Івана Огієнка / І. Дроздова // Іван Огієнко... (2003). – Вип. I. – С. 120-123.
65. Марчук Л.М. Термінологія на сторінках часопису Івана Огієнка «Рідна мова» (1933-1935 рр.) / Л.М. Марчук // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 133-144.
66. Паночко М. Дослідження прикладки (апозиції) у праці професора Івана Огієнка «Складня української мови» / М. Паночко, М. Паночко-син // Іван Огієнко... (2003). – Вип. I. – С. 123-127.
67. П'ясківська С. Образність як характерна риса викладу І. Огієнка (за текстом «Історії української літературної мови») / С. П'ясківська // Іван Огієнко... (2003). – Вип. I. – С. 132-133.
68. Ладинак Н.Б. «Український стилістичний словник» Івана Огієнка: особливості вживання та правопису іншомовних слів / Н.Б. Ладинак // Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 136-142.
69. Лизанчук В.В. «Поки живе мова, житиме й народ, як національність» / В.В. Лизанчук // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 115-132.
70. Чехівський О. Стильові особливості наукових праць Івана Огієнка / О. Чехівський // Іван Огієнко... (2003). – Вип. I. – С. 127-131.
71. Мозолок О.М. Стилістичні особливості кличного відмінка в драматичних поемах Івана Огієнка / О.М. Мозолок // Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 112-119.
72. Мужеловська Л.В. Мовостиль релігійної поезії Івана Огієнка / Л.В. Мужеловська // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 149-155.
73. Свграфова А.О. Маловідомі сторінки лексикографічної спадщини Івана Огієнка / А.О. Свграфова // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 146-151.
74. Коваленко Б.О. Просторічна лексика в «Українському стилістичному словнику» Івана Огієнка / Б.О. Коваленко, Н.Д. Коваленко // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 160-168.
75. Мозолок О.М. Сакральна лексика в контексті духовної спадщини Івана Огієнка / О.М. Мозолок // Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 188-192.
76. Мужеловська Л.В. Іван Огієнко про орфографічні норми в «Граматичі» М. Смотрицького / Л.В. Мужеловська // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 172-175.
77. Демчук С. Іван Огієнко про український правопис 1929 р. / С. Демчук // Іван Огієнко... (2006). – Вип. III. – С. 137-139.
78. Кононенко А.М. Погляди І.Огієнка на речення / А.М. Кононенко // Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 221-228.
79. Коваленко Н.Д. Діалектологічні студії І.Огієнка і сучасні проблеми ареальної фразеології / Н.Д. Коваленко // Іван Огієнко... (2006). – Вип. III. – С. 152-158.
80. Коваленко Н.Д. Популяризація діалектологічних досліджень на сторінках журналу «Рідна мова» Івана Огієнка / Н.Д. Коваленко // Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 40-44.
81. Мозолок О.М. Темпоральні словосполучення в діалектологічних студіях Івана Огієнка / О.М. Мозолок // Іван Огієнко... (2007). – Вип. VI. – С. 105-110.

82. Коваленко Н.Д. Живе багатство української мови (матеріали до словника епітетів мови І.Огієнка) / Н.Д. Коваленко // Іван Огієнко... (2009). – Вип. VI. – С. 48-52.
83. Болтівець С.І. Психологічні чинники розвитку мовної свідомості у науковій спадщині Івана Огієнка / С.І. Болтівець // Іван Огієнко... (2011). – Вип. VII. – С. 4-15.
84. Лютко Н.В. «Слово про Ігорів похід» у дослідженнях Івана Франка та Івана Огієнка: спроба порівняння / Н.В. Лютко // Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 248-259.
85. Сохацька Є.І. Шевченкіана Івана Огієнка / Є.І. Сохацька // Іван Огієнко... (2006). – Вип. III. – С. 171-181.
86. Братусь І.В. Іван Огієнко й християнські грані життя й творчості Івана Огієнка / І.В. Братусь // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 16-25.
87. Тимошик М. Поетична творчість Івана Огієнка / М. Тимошик // Іван Огієнко... (2009). – Вип. VI. – С. 218-226.
88. Воротняк Т.І. Молитва Івана Огієнка за Україну. (Поетична творчість митрополита Іларіона на сторінках канадських часописів) / Т.І. Воротняк // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 182-187.
89. Погребеник В.Ф. Художня дилогія «пізнього» Івана Огієнка (на матеріалах поеми «У муках кохання» і циклу «Юнацькі щасливі роки») / В.Ф. Погребеник // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 160-167.
90. Франчук Т.Й. Лектор, якому аплодували слухачі: складові успіху / Т.Й. Франчук // Іван Огієнко... (2006). – Вип. III. – С. 242-246.
91. Франчук Т.Й. Педагогічний доробок Івана Огієнка через призму провідних тенденцій розвитку вітчизняної університетської освіти / Т.Й. Франчук // Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 335-344.
92. Федорчук Е. Іван Огієнко і розвиток громадянської свідомості школярів / Е. Федорчук // Іван Огієнко... (2003). – Вип. I. – С. 170-175.
93. Литвинюк Л. Використання поглядів Івана Огієнка для професійного зростання вчителів / Л. Литвинюк // Іван Огієнко... (2003). – Вип. I. – С. 189-192.
94. Дроздова І.П. Учитель в педагогічній спадщині Івана Огієнка / І.П. Дроздова // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 224-227.
95. Ляхощька Л.Л. Сучасні аспекти андрагогіки в контексті педагогічної спадщини Івана Огієнка / Л.Л. Ляхощька // Іван Огієнко... (2005). – Вип. V. – С. 205-218.
96. Лисак В.М. Особливості родинного виховання у педагогічній концепції Івана Огієнка та їх актуальність у наш час / В.М. Лисак // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 218-224.
97. Москвіна Т.П. Виховання гуманної особистості в світлі ідей Івана Огієнка / Т.П. Москвіна // Іван Огієнко... (2007). – Вип. III. – С. 239-242.
98. Слободян М.І. Проблеми національно-патріотичного виховання у творчій спадщині І. Огієнка (митрополита Іларіона) / М.І. Слободян // Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 173-181.
99. Москвіна Т.П. Національне виховання: виявлення почуття громадянської гідності / Т.П. Москвіна // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 144-149.
100. Федорович Л. «Тобі, Україно, віддав я всі сили...». (Спадщина Івана Огієнка у позакласній роботі) / Л. Федорович // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 347-348.
101. Продан Ю.П. Концепція людини у творчій спадщині Івана Огієнка (митрополита Іларіона) / Ю.П. Продан // Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 241-247.
102. Медведчук Г.К. Внесок І.Огієнка в українську етнографію і фольклористику / Г.К. Медведчук // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 344-347.
103. Тимошик М.С. Повернення із небуття: «Местечко Брусилов и его окрестности» Івана Огієнка / М.С. Тимошик // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 258-274.
104. Огієнко В. Про Брусилівську Свято-Воскресенську замкову церкву (за однойменним нарисом Івана Огієнка) / В. Огієнко // Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 355-357.
105. Поліщук М.С. Іван Огієнко й сьогодні рідного його Брусиліва / М.С. Поліщук // Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 235-227.

106. Сохацька Є.І. На чатах рідного слова: Іван Огієнко проти русифікаторської мовної політики в Україні повоєнного часу (за матеріалами «Віри й культури» 1953-1967 рр.) / Є.І. Сохацька // Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 267-280.
107. Комарніцький О.Б. Доля Огієнкового університету (за сторінками кам'янецької преси 1921-1923 рр.) / О.Б. Комарніцький // Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 96-105.
108. Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 286-292.
109. Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 292-301.
110. Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 325-326.
111. Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 297-321.
112. Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 322-324.
113. Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 214-250.
114. Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 263-264.
115. Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 321-322.
116. Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 322-327.
117. Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 364-368; Іван Огієнко... (2009). – Вип. VI. – С. 291-301.
118. Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 369-371.
119. Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 372-373; Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 328-329.
120. Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 329-330.
121. Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 330-332.
122. Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 251-254.
123. Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 255.
124. Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 256-257.
125. Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 257-260.
126. Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 261-262.
127. Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 295-301.
128. Іван Огієнко... (2009). – Вип. VI. – С. 302-313.
129. Іван Огієнко... (2009). – Вип. VI. – С. 313-320.
130. Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 284-290; Іван Огієнко... (2009). – Вип. VI. – С. 275-278.
131. Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 291-294.
132. Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 333-362; Іван Огієнко... (2009). – Вип. VI. – С. 279-283; Іван Огієнко... (2010). – Вип. VII. – С. 307-320.
133. Іван Огієнко... (2008). – Вип. V. – С. 362-363.
134. Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 365-368.
135. Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 369-372.
136. Іван Огієнко... (2005). – Вип. II. – С. 245-249.
137. Іван Огієнко... (2009). – Вип. VI. – С. 325-327.
138. Іван Огієнко... (2009). – Вип. VI. – С. 327-329.
139. Іван Огієнко... (2009). – Вип. VI. – С. 330-331.
140. Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 349-350.
141. Іван Огієнко... (2011). – Вип. VIII. – С. 350-352.
142. Іван Огієнко... (2012). – Вип. IX. – С. 332-333.
143. Резонанс. Відгуки науковців про збірники «Іван Огієнко і сучасна наука та освіта» [відп. ред. Є.І. Сохацька]. – Кам'янець-Подільський, 2003, 2005, 2006 рр. – Вип. I-III. // Іван Огієнко... (2007). – Вип. IV. – С. 322-327.

The main contents of nine article collections editions, dedicated to the role and place of Ivan Ohienko in state-forming, cultural, educational, scientific and spiritual life at different stages of the development of Ukrainian community is being elucidated.

Key words: Ivan Ohienko, scientific collection of articles, articles, authors, issues.

Отримано: 20.08.2013 р.